

Gracjan Ciupa*

Uniwersytet Wrocławski

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

ORCID: 0000-0002-5687-1732

Wybrane zagadnienia zobowiązań związanych z walutami wirtualnymi – *stan de lege lata i de lege ferenda*

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wybranych zagadnień zobowiązań związanych z walutami wirtualnymi w świetle regulacji polskiego Kodeksu cywilnego – stan *de lege lata* i *de lege ferenda*. Autor w swoich rozważaniach dokonuje analizy trzech instytucji odpowiednio ze Zobowiązań – części ogólnej oraz Zobowiązań – części szczególnej, wykorzystując metodę dogmatyczno-prawną ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny w świetle regulacji ustaw szczegółowych.

Rozpoczynając swoje rozważania od definicji waluty wirtualnej, idąc w ślad za polską definicją oraz standardem międzynarodowym, dochodzi do wniosku, że analiza przebiegała będzie jednotorowo tam, gdzie to możliwe, a dwutorowo tam, gdzie wymaga tego natura stosunku prawnego. W tym wypadku z jednej strony aspekty polskiego prawa cywilnego analizowane będą z perspektywy tzw. kryptowalut (np. *bitcoin*, *cardano*), a z drugiej strony z perspektywy tzw. coinsów występujących chociażby w FIFA 23, jednocześnie spełniających polską definicję waluty wirtualnej.

Autor kolejno rozważa następujące instytucje prawa prywatnego – zasadę swobody umów, realizację zobowiązań w walucie obcej, zasadę waloryzacji oraz umowy sprzedaży, zamiany i darowizny.

W konkluzji dochodzi do wniosku, iż instytucje polskiego Kodeksu cywilnego wymagają nowelizacji i unowocześnienia w świetle rozwoju technologicznego.

Słowa kluczowe:

waluty wirtualne, darowizna, sprzedaż, zamiana, waloryzacja, swoboda umów

Wstęp

Waluty wirtualne, a w szczególności kryptowaluty, z roku na rok zyskują w obrocie gospodarczym coraz większe znaczenie. Historycznie pierwszy raz koncept kryptowaluty znanej w dzisiejszej formie opisywać zaczął informatyk Wei Dai na

* Autor jest studentem III roku stacjonarnych studiów prawa oraz stacjonarnych studiów ekonomii (specjalizacja prawo podatkowe).

jednej z cyberpunkowych list mailingowych. Wówczas zaproponował on stworzenia idei nowego pieniądza, który zamiast centralnego organu wykorzystywać miał kryptografię – b-money¹.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wybranych zagadnień zobowiązań związanych z walutami wirtualnymi w świetle regulacji polskiego Kodeksu cywilnego – stan *de lege lata* i *de lege ferenda*. Rozważania rozpoczęte zostaną poprzez wskazanie definicji waluty wirtualnej w świetle polskiego ustawodawstwa oraz międzynarodowych standardów. Następnie analizie poddane zostaną instytucje zobowiązań – części ogólnej ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny² poprzez zestawienie ich pod kątem użyteczności w zakresie walut wirtualnych. Będą to: swoboda umów, zasady dotyczące zobowiązań wyrażonych w walucie obcej oraz zasada waloryzacji. Ponadto waluty wirtualne poddane zostaną również analizie pod kątem ich wykorzystania z trzema kodeksowymi umowami – umową sprzedaży, umową zamiany oraz umową darowizny.

1. Definicja waluty wirtualnej w świetle polskiego ustawodawstwa oraz międzynarodowych standardów

Celem uniknięcia nieścisłości związanych z wieloznacznością sformułowania kluczowego dla tegoż artykułu na wstępie należy zdefiniować pojęcie waluty wirtualnej. Pojęcie to posiada w polskim systemie prawa definicję legalną. Ustawodawca, definiując to pojęcie, posłużył się zarówno kryteriami pozytywnymi, jak i negatywnymi. Zgodnie z art. 2 ust. 2 pkt 26 ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu³, który definiuje pojęcie waluty wirtualnej, do pozytywnych przesłanek należy zaliczyć:

- 1) wymienialność na prawne środki płatnicze w obrocie gospodarczym;
- 2) akceptowalność jako środek wymiany;
- 3) możliwość bycia przechowaną oraz przenoszalną elektronicznie albo
- 4) możliwość bycia przedmiotem handlu elektronicznego.

Negatywną przesłanką jest zaś bycie cyfrowym odwzorowaniem wartości, które jednocześnie nie jest:

- 1) prawnym środkiem płatniczym emitowanym przez NBP, zagraniczne banki centralne lub inne organy administracji publicznej;

¹ A. Behan, *Waluty wirtualne jako przedmiot przestępstwa*, Kraków 2022, s. 241.

² T.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1610, dalej jako k.c.

³ T.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1124.

2) międzynarodową jednostką rozrachunkową ustanawianą przez organizację międzynarodową i akceptowaną przez poszczególne kraje należące do tej organizacji lub z nią współpracujące;

3) pieniądzem elektronicznym w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych;

4) instrumentem finansowym w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi;

5) wekslem lub czekiem.

Warto również zauważyć, że uregulowanie to daje podstawy do krytyki, co też ma miejsce w doktrynie⁴. Zdaniem jurysprudencji definicja ta jest zbyt szeroka i poza kryptowalutami *sensu stricto* obejmuje także inne środki wymiany, o mniejszym znaczeniu gospodarczym, np. „coinsy” w grze FIFA Ultimate Team⁵. Co więcej, definicja ta stworzona została nie w celu regulacji obrotu cywilnoprawnego, lecz w celu ochrony interesu państwa.

Kolejna definicja odpowiadająca częściowo na wady polskiej definicji została przedstawiona przez FATF⁶. Warto również wskazać, iż polska definicja zdaniem doktryny wzorowana była na definicji FATF⁷. Zgodnie z tą definicją „waluta wirtualna” to cyfrowa reprezentacja wartości, którą można cyfrowo obracać i która funkcjonuje jako:

1) środek wymiany; i/lub

2) jednostka rozrachunkowa; i/lub

3) zasób wartości, ale która nie ma legalnego statusu środka płatniczego w żadnej jurysdykcji⁸.

Ponadto dokonano również klasyfikacji, które z punktu widzenia polskiej definicji są relewantne. Mianowicie jest to podział na waluty wirtualne scentralizowane – są wydawane przez jeden podmiot oraz zdecentralizowane – wydawane przez więcej niż jednego wydawcę jednocześnie posiadające zabezpieczone kryptograficznie

⁴ G. Ciupa, *Commentary of confirmation to the judgement of the Voivodship Administrative Court in Łódź of 30 November 2021, Ref. No. I SA/Łd 699/21*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2023, nr 1, s. 38.

⁵ M. Nowakowski, *Art. 2 [Instytucje obowiązane; definicje]*, [w:] M. Nowakowski (red.), *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, Warszawa 2023, s. 122.

⁶ Grupa Zadaniowa ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy, z fran. Groupe d’action financière, jest organizacją międzyrządową założoną w 1989 r. dzięki inicjatywie G7 w celu opracowania polityki zwalczania prania pieniędzy i utrzymania pewnych interesów.

⁷ W. Kapica, *Art. 2 [Katalog instytucji obowiązanych; objaśnienie pojęć ustawowych]*, [w:] W. Kapica (red.), *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 38.

⁸ M. Dyl, M. Królikowski (red.), *Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, Warszawa 2021.

algorytmy. Drugi podział stworzony przez FATF nastąpił ze względu na kryterium wymienialności. Waluta wirtualna wymienialna to taka, która może być wymieniona w „obie strony” na waluty fiducjarne (*bitcoin, cardano, etherum*) i niewymienialne, które są stworzone dla celów określonej, wirtualnej domeny lub funkcji, nie mogą być wymieniane na walutę fiducyjną, np. World of Warcraft Gold⁹.

O ile pierwszy z podziałów w tejże definicji bez wątpienia uznać można za trafny, tak drugi z nich wzbudza pewne wątpliwości. Przede wszystkim warto zauważyć, że podział ten nie spełnia założenia rozłączności. Podana w przykładzie została waluta w grze World of Warcraft. Bardzo często jednak waluta ta spełniać będzie przesłanki waluty wirtualnej wymienialnej, ze względu na to, że powszechnie akceptowalna (lecz nie zawsze zgodnie z regulaminem poszczególnych domen) możliwa jest wymiana w obie strony „coinsów” i waluty fiducyjnej.

Polska nauka prawa cywilnego wprowadziła także pojęcie pieniądza elektronicznego. Doktrynalna definicja tego pojęcia brzmi następująco: „pieniądz cyfrowy jest wartością pieniężną stanowiącą ekwiwalent wyborczy znaków pieniężnych. Jest on przechowywany na elektronicznych nośnikach pamięci i emitowany na podstawie umowy przez banki lub instytucje pieniądza cyfrowego w zamian za środki pieniężne o wartości nominalnej nie mniejszej niż ta wartość. Jest wyrażony w jednostkach pieniężnych i musi zostać wymieniony na gotówkę przez emitenta na żądanie. Emisja pieniądza cyfrowego przybiera formę instrumentu płatniczego, tj. spersonalizowanego urządzenia lub zestawu procedur uzgodnionych między użytkownikiem a emitentem pieniądza elektronicznego, wykorzystywanego do złożenia zlecenia płatniczego”¹⁰. Główną różnicą między walutą wirtualną a pieniądzem cyfrowym jest to, że pieniądz cyfrowy musi zostać wymieniony na każde żądanie na gotówkę. Jednakże oba te instrumenty nie są prawnym środkiem płatniczym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej¹¹.

W związku z przedstawionymi założeniami w tym artykule prowadzona analiza będzie przebiegać jednotorowo tam, gdzie to możliwe, a dwutorowo tam, gdzie z natury stosunku zobowiązaniowego nie będzie to możliwe – z jednej strony aspekty polskiego prawa cywilnego analizowane będą z perspektywy tzw. kryptowalut¹²

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Z. Radwański, A. Olejniczak, J. Grykiel, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2022, s. 64-65.

¹¹ K. Osajda (red. serii), J. Dybiński (red. tomu), *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2022.

¹² Na potrzeby niniejszego artykułu przez pojęcie „kryptowaluty” rozumieć należy walutę wirtualną, która wykorzystuje technologię kryptografii do zabezpieczania transakcji oraz kontrolowania tworzenia nowych jednostek tej waluty. <https://www.infor.pl/slownik/biznes/6289545,kryptowaluta.html> [dostęp 15.12.2023].

(np. *bitcoin*, *cardano*), a z drugiej strony z perspektywy tzw. coinsów¹³ występujących chociażby w FIFA 23, a jednocześnie spełniających polską definicję waluty wirtualnej.

2. Swoboda umów z art. 353¹ k.c. a zobowiązania związane z walutami wirtualnymi

Swoboda umów w polskim ustawodawstwie zawarta została w art. 353¹ k.c. Z jej brzmienia wynika jedna z najbardziej doniosłych zasad prawa cywilnego – statuuje ona swobodę kształtowania treści zobowiązaniowych stosunków prawnych przez ich strony. Zasada swobody umów w szerokim znaczeniu obejmuje także kompetencję do swobody zawarcia umowy, tzn. do decyzji o zawarciu lub niezawarciu umowy, wyboru kontrahenta, rozwiązania istniejącego stosunku prawnego. Z praktycznej perspektywy przepis ten zawiera normę umożliwiającą tworzenie konkretnych stosunków zobowiązaniowych odpowiadających kodeksowym i pozakodeksowym typom, np. umowy sprzedaży, a także stosunków o innej treści, tzw. umów nienazwanych¹⁴.

Polskie uregulowanie swobody umów nie jest bezwzględne. Ustawodawca w art. 353¹ *in fine* uregulował trzy ograniczenia tejże zasady – właściwość (naturę) stosunku, ustawę i zasady współżycia społecznego. Każdą z tych granic analizować należy kazuistycznie, lecz już na ich podstawie można wysnuć pewne wnioski.

Przede wszystkim dokonywanie transakcji przy użyciu walut wirtualnych nie jest zakazane przez prawo. Jednakże by zweryfikować, czy każdorazowa umowa, w której jednym ze świadczeń będzie świadczenie w walucie wirtualnej, nie przekracza granicy swobody umów, należy poddać testowi świadczenie wzajemne i jego naturę oraz charakter. Chociażby umowa darowizny, której przedmiotem będzie waluta wirtualna, będzie ważna i zgodna z zasadą przy zachowaniu odpowiedniej formy oraz wszelkich aktów staranności przewidzianych przez ustawę. Patrząc z drugiej strony, apriorycznie stwierdzić można, że umowa zamiany¹⁵, w której dojdzie do zamiany waluty wirtualnej za 5 gramów marihuany, przekracza granicę swobody umów. Zgodnie z art. 59 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii¹⁶

¹³ Na potrzeby niniejszego artykułu przez pojęcie „coinsy” rozumieć należy waluty wirtualne, które są stworzone dla celów określonej, wirtualnej domeny lub funkcji, np. gry komputerowej.

¹⁴ E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 11, Warszawa 2023.

¹⁵ W tym przypadku poczyniono założenie, że walutę wirtualną można zakwalifikować jako rzecz w kodeksowym rozumieniu tego pojęcia. Szersze rozważania poczynione zostały w części dotyczącej umowy zamiany.

¹⁶ T.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939.

udzielanie innej osobie środka odurzającego celem osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej jest zakazane pod groźbą kary, a w związku z tym umowa ta sprzeciwia się ustawie (jednej z granic swobody umów).

3. Zobowiązanie wyrażone w walucie obcej z art. 358 k.c. a zobowiązania związane z walutami wirtualnymi

Artykuł 358 k.c. konstituuje zasadę, w myśl której jeżeli przedmiotem zobowiązania podlegającego wykonaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej, dłużnik może spełnić świadczenie w walucie polskiej, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe będące źródłem zobowiązania lub czynność prawna zastrzega spełnienie świadczenia wyłącznie w walucie obcej. Zasada ta w swoim brzmieniu jest przedmiotem licznych rozważań doktryny w związku ze swoją niejasnością oraz zbyt mało kazuistycznym uregulowaniem¹⁷.

Przechodząc do meritum – w ślad za polską doktryną *de lege lata* nie ma podstaw, by w zbiorze desygnatów „waluty obcej” znalazło się pojęcie „waluty wirtualnej”. Zdaniem autorów nie jest to „pieniądz”, a zatem w odniesieniu do świadczeń niepieniężnych art. 358 k.c. nie znajduje zastosowania¹⁸. Pogląd ten zasługuje niestety na aprobatę. W obecnym uregulowaniu z definicji legalnej „waluty wirtualnej” wynika, że nie może być ona pieniądzem. Jednakże regulacja ta z prakseologicznego punktu widzenia powinna być znowelizowana.

Waluty wirtualne w swoim społeczno-gospodarczym użyciu coraz częściej zastępują świadczenia pieniężne. Przykładowo w grze World of Warcraft walutą wirtualną jest „World of Warcraft Gold” (dalej: „Gold”). Przy użyciu Golda gracz może nabyć zawartość w grze, tzw. abonament. Gracz może nabyć go także za cenę około 10 euro, płacąc za niego przy wykorzystaniu waluty fiducjarnej. Ponadto abonament można nabyć w formie żetonu, który później można wymienić na równowartość w walucie fiducjarnej. Powoduje to, że waluta wirtualna zaczyna mieć coraz większe znaczenie społeczno-gospodarcze, a w związku z tym zobowiązania w niej zawierane powinny posiadać podobną ochronę co zobowiązania pieniężne¹⁹.

Kolejnym problemem, który pojawia się w art. 358 k.c., są § 2 oraz § 3. Obie te części przepisu na pierwszy plan przesuwają znaczenie średniego kursu waluty

¹⁷ M. Bujalski, F. Zoll, [w:] A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 6, Warszawa 2023.

¹⁸ K. Osajda (red. serii), W. Borysiak (red. tomu), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 31, Warszawa 2023.

¹⁹ Zob. Ł. Klimczyk, M. Leciak (red.), *E-sport. Aspekty prawne*, Warszawa 2020.

obecnej według Narodowego Banku Polskiego. Powoduje to, że aby móc stosować ten przepis chociażby *per analogiam*, do waluty wirtualnej należałoby ustalić średni kurs waluty wirtualnej przy wykorzystaniu niezależnego organu. W chwili obecnej, jeśli chodzi o walutę wirtualną pod postacią bitcoina to ustalenie takiego kursu byłoby trudne, lecz nie niemożliwe. Obecnie możliwe byłoby to, chociażby ze względu na liczbę transakcji zawieranych na świecie. Z drugiej zaś strony stworzenie niezależnego państwowego organu, który określałby taki kurs, byłoby niezgodne z celem jego stworzenia. Niestety, jeśli chodzi o waluty wirtualne używane w grach to ze względów technicznych jest to niemożliwe – przede wszystkim z uwagi na brak odpowiedniej liczby transakcji, na podstawie których można ustalić jednoznaczny kurs kupna bądź sprzedaży waluty.

4. Zasada waloryzacji z art. 358¹ § 2 k.c. a waluty wirtualne

Kodeksowa zasada waloryzacji jest wyjątkiem od zasady nominalizmu z art. 358¹ § 1 k.c., w myśl której jeżeli przedmiotem zobowiązania od chwili jego powstania jest suma pieniężna, spełnienie świadczenia następuje przez zapłatę sumy nominalnej, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Zasada waloryzacji stosowana jest przez strony w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą siły nabywczej pieniądza poprzez zastosowanie tzw. umownej klauzuli waloryzacyjnej. Dzięki zastosowaniu tejże klauzuli wysokość świadczenia w zobowiązaniu pieniężnym ustalana jest w sposób pośredni – nie przy użyciu konkretnej liczby jednostek pieniężnych, lecz przez opisanie wartości innego przedmiotu²⁰.

Kodeksowe uregulowanie w tym jest dość łaskawe, jeśli chodzi o zastosowanie walut wirtualnych. Klauzula weryfikacyjna bowiem może być ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. Bez wątpienia przyznać należy, iż waluta wirtualna spełnia wymóg miernika wartości²¹, na co wskazuje chociażby jej definicja przedstawiona przez FATF. Przykładowa klauzula mogłaby brzmieć następująco:

„§ X. Cena 1 kilograma jabłek wynosi 3 zł pomnożone przez równowartość 1500 coinsów z gry FIFA Ultimate Team przeliczone na złotówki według kursu z dnia poprzedzającego transakcję według średniego kursu zamieszczonego na stronie [XYZ.pl](#)”.

²⁰ M. Załucki (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2023.

²¹ M. Michna, *Bitcoin jako przedmiot stosunków cywilnoprawnych*, Warszawa 2018, s. 84.

Wobec aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej stosowanie takich klauzul w umowach wszelkiego rodzaju może zyskiwać na popularności, lecz niekoniecznie w celu ustalonym przez ustawodawcę. Przede wszystkim warto zwrócić uwagę na zmiany kursowe, np. bitcoina, który wyznacza trend na rynku kryptowalut.

Rys. 1. Średnia wartość 1 BTC w USD

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://pl.investing.com/crypto/bitcoin/historical-data> [dostęp 30.12.2023].

Jak widać z wykresu, 1 stycznia 2023 r. średnia wartość 1 bitcoina w USD wynosiła 16 618, zaś 30 grudnia 2023 r. 42 000 – tylko w ciągu roku wartość ta wzrosła o 152%. Z jednej strony pokazuje to, że bitcoin tak jak każda inna waluta jest podatny na zmiany, a co za tym idzie – nie będzie spełniał swojej funkcji utrzymania wartości. Z drugiej zaś strony takie zmiany kursowe wykorzystywane mogą być chociażby do inwestowania i czerpania z nich korzyści.

5. Umowa sprzedaży z art. 535 k.c. oraz umowa zamiany z art. 603 k.c. a waluty wirtualne

Umowa sprzedaży jest umową dwustronnie zobowiązującą wzajemną, odpłatną, konsensualną, co do zasady wywołującą skutek zobowiązująco-rozporządzający. Polega ona na zobowiązaniu się sprzedawcy do przeniesienia na kupującego własności rzeczy i wydania mu jej, a kupujący zobowiązuje się rzecz odebrać i zapłacić sprzedawcy cenę²².

²² B. Gliniecki, [w:] M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023, art. 535.

Rozważania umowy sprzedaży będą przebiegać w związku z tym dwutorowo – z perspektywy kupującego, którego świadczenie wzajemne wobec sprzedawcy wyrażone jest w walucie wirtualnej i w odwrotnej sytuacji. Inaczej mówiąc – analizie poddane zostanie, czy w rozumieniu art. 535 waluta wirtualna może stać się rzeczą oraz czy możliwe jest zapłacenie ceny przy użyciu wspomnianej waluty.

Rozpoczynając od ceny – zdanie doktryny w tym wypadku jest dość jednoznaczne. „Cena musi stanowić świadczenie pieniężne. W przypadku gdy przedmiot świadczenia wzajemnego kupującego nie ma charakteru świadczenia pieniężnego (np. jest to rzecz lub prawo), umowa stanowi umowę zamiany”²³. Jednakże na tym nie kończy się wykorzystanie waluty wirtualnej w związku z umową sprzedaży. Zgodnie z art. 536 k.c. cenę można określić przez wskazanie podstaw do jej ustalenia. W tym wypadku klauzula ustalająca może brzmieć następująco: „§ X. Cena 1 kilograma jabłek wynosi równowartość 1500 coinsów z gry FIFA Ultimate Team przeliczonych na złotówki według kursu z dnia poprzedzającego transakcję według średniego kursu zamieszczonego na stronie XYZ.pl”.

Przechodząc do rzeczy – na wstępie warto zaznaczyć, że zgodnie z art. 555 k.c. przepisy o sprzedaży rzeczy stosuje się odpowiednio do sprzedaży energii, praw oraz wody. W związku z tym w doktrynie oraz środowisku bankowym przyjmuje się pogląd, iż waluty wirtualne kwalifikować należy jako wierzytelności i przy dokonaniu charakterystycznych dla ich natury czynności przekazania, możliwe jest zastosowanie do ich sprzedaży art. 535 k.c. w zw. z art. 555 oraz art. 510 k.c.²⁴

Jeśli zaś chodzi o umowę zamiany, to polega ona na tym, że każda ze stron zobowiązuje się przenieść na drugą stronę własność rzeczy w zamian za zobowiązanie się do przeniesienia własności innej rzeczy. W związku z poczynionymi rozważaniami z łatwością można dojść do wniosku, iż waluta wirtualna może być przedmiotem umowy zamiany, ze względu na odesłanie znajdujące się w art. 604 k.c.

Po ogólnych rozważaniach dotyczących kwestii umowy sprzedaży oraz zamiany warto zwrócić jeszcze uwagę na kwestię *stricte* związaną z walutami wirtualnymi pod postacią „coinsów”, a mianowicie nabywanie przedmiotów w poszczególnych grach za „coinsy”.

Przykładowo FIFA Ultimate Team umożliwia nabywanie przy pomocy coinsów zawartości w grze, takich jak karty zawodników, stroje czy stadiony. Sam schemat nabywania tychże przedmiotów odbywa się w wolnorynkowych warunkach. Gracz

²³ *Ibidem*.

²⁴ Polskie Stowarzyszenie Bitcoin, *Aspekty prawno-podatkowe w Polsce*, <https://bitcoin.org.pl/prawno-podatkowe-aspekty-kryptowalut/> [dostęp 5.12.2023].

posiadający pożądaną kartę wystawia na licytację posiadaną przez siebie kartę, ustalając jej cenę minimalną oraz „kup teraz”. Gracze, którzy chcą nabyć, mogą to zrobić wyłącznie w drodze licytacji.

Schemat nabywania kart w grze FIFA Ultimate Team bardzo przypomina kodeksową regulację jednego z trybu zawarcia umowy – aukcji (art. 70¹ k.c. i n.). Kwestią wartą odnotowania jest także fakt, że większość tychże transakcji ma charakter transgraniczny, a więc zastosowanie do wymienionych umów powinno mieć tzw. rozporządzenie Rzym I²⁵. Co do zasady główną regułą rządzącą tymże rozporządzeniem jest tzw. wybór prawa. Oznacza to, że strony mogą dokonać wyboru, jakiemu podlegać będzie dana umowa. W przypadku braku jego wyboru zastosowanie mieć będzie art. 4 ust. 1 lit. g, zgodnie z którym umowa sprzedaży towarów w drodze licytacji podlega prawu państwa, w którym odbywa się licytacja, jeżeli miejsce to można ustalić. Niestety, zastosowanie tychże przepisów może sprawiać trudności, gdyż gracze ze swojej pozycji (widoku gry) obecnie nie są w stanie ustalić, od kogo *de facto* kupują powyższe karty, ze względu na anonimowość aukcji, która na celu ma ograniczenie celowego przekazywania coinsów pomiędzy kontami. Jednakże z pozycji administratora gry jest to możliwe. W związku z tym, aby ustalić prawo właściwe, potrzebne jest współdziałanie z tymże podmiotem.

6. Umowa darowizny z art. 888 k.c. a waluty wirtualne

Umowa darowizny jest umową konsensualną, zobowiązującą oraz bezpłatną. Polega ona na tym, że darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku²⁶. Kluczowym aspektem z perspektywy waluty wirtualnej jest określenie przedmiotu darowizny. Doktryna charakteryzuje go bardzo szeroko oraz zróżnicowanie²⁷. Co najważniejsze dla kwestii waluty wirtualnej, mogą być nim także prawa, a w szczególności wierzytelności, co przy przyjętych w poprzednich akapitach założeniach bezdyskusyjnie rozwiązuje tę kwestię – waluty wirtualne mogą być przedmiotem darowizny.

Co do formy darowizny, to przepisy szczególne nie przewidują formy szczególnej dla czynności prawnej przeniesienia własności waluty wirtualnej. W związku z tym zastosowanie będzie miał art. 890 k.c., w myśl którego umowa ta powinna

²⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), Dz. Urz. UE L 177/6 z 4.07.2008 r.

²⁶ Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *Zobowiązania – część szczegółowa*, Warszawa 2022, s. 71.

²⁷ M. Bączyk, L. Stecki, [w:] J. Rajski (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 7, Warszawa 2018, s. 352.

zostać zawarta w formie aktu notarialnego, jednakże umowa darowizny zawarta bez zachowania tej formy staje się ważna, jeżeli przyrzeczone świadczenie zostało spełnione. Praktyka obrotu pokazuje jednak, że zdecydowanie częściej podmioty umowy wybierają formę umowy inną niż akt notarialny.

Wychodząc poza ramy polskiego prawa prywatnego i przechodząc do prawa publicznego, darowiznę waluty wirtualnej dopuszcza się również w ustawodawstwie podatkowym. Zgodnie ze stanowiskiem Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej w interpretacji z 19 lipca 2021 r., nr 0111-KDIB2-3.4015.78.2021.3.BD, darowizna waluty wirtualnej równoznaczna jest z darowizną prawa majątkowego, co oznacza, że podlega ona opodatkowaniu podatkiem od spadków i darowizn.

Podsumowanie

Polski Kodeks cywilny został uchwalony w 1964 r., ma już zatem 60 lat. Komisja kodyfikacyjna pracująca nad jego brzmieniem osadzona była w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nieznającej internetu, kart płatniczych, a co dopiero walut wirtualnych. Z pewnością stwierdzić trzeba, że w dzisiejszych czasach waluty wirtualne posiadają coraz większe znaczenie społeczno-gospodarcze, a co za tym idzie, prawo prywatne powinno również iść z duchem czasu i starać się dogonić w swojej regulacji rozwój technologiczny²⁸. Uwaga ta dotyczy jednak znacznej części uregulowań.

Przeanalizowane instytucje prawa prywatnego mają co prawda kluczowe znaczenie dla obrotu gospodarczego, lecz już na tym etapie na prawie każdym kroku natrafia się na trudności ich zastosowania w kontekście walut wirtualnych.

Jednakże warto wspomnieć, że prawo cywilne w swej naturze daje szerokie możliwości dostosowywania swych instytucji do zmieniającego się świata, głównie dzięki swobodzie umów. Niemniej tak szeroka interpretacja i wyłączone bazowanie na tejże regulacji może mieć negatywne skutki dla stabilności obrotu gospodarczego. Co więcej, instytucją, która poprzez odpowiednią wykładnię może być zastosowana w obecnym brzmieniu, jest zasada waloryzacji z art. 358¹ § 2 k.c. Jednakże w obecnej sytuacji ekonomicznej praktyczne zastosowanie tejże instytucji może mieć dwojakie rezultaty – z jednej strony ze względu na wahania wartości bitcoina może być ona wykorzystywana jako pewnego rodzaju spekulacja, z drugiej zaś jako zabezpieczenie przed inflacją przy wykorzystaniu innych walut wirtualnych.

²⁸ Por. pogląd przeciwny W. Srokosz, *Obszary regulacji prawnej wymagające definicji kryptowaluty*, [w:] W. Rogowski (red.), *Regulacje finansowe FinTech – nowe instrumenty finansowe – resolution*, Warszawa 2017, s. 39-40.

Głównym wnioskiem *de lege ferenda* na podstawie niniejszych rozważań jest potrzeba rozszerzenia desygnatów „ceny” w kodeksowej umowie sprzedaży, tak aby znalazły się tam również waluty wirtualne. Ma to przede wszystkim prakseologiczne znaczenie – dzięki możliwości zakwalifikowania umowy jako umowy sprzedaży obu stronom przysługuje kodeksowa ochrona, np. rękojmia.

Co do zasady walutowości to wprowadzenie możliwości korzystania z niej przy pomocy walut wirtualnych byłoby możliwe, lecz utrudnione. Wymagałoby to stworzenia pewnego rodzaju organu, którego zadaniem i kompetencją byłoby tworzenie wiążących kursów walut wirtualnych.

Reasumując – waluty wirtualne w dzisiejszej sytuacji społeczno-gospodarczej nabierają coraz większego znaczenia, przez co powinny zostać uregulowane bardziej kazuistycznie.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1610).

Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1124).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939).

Literatura

Bączyk M., Stecki L., [w:] J. Rajski (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 7, Warszawa 2018.

Behan A., *Waluty wirtualne jako przedmiot przestępstwa*, Kraków 2022.

Bujalski M., Zoll F., [w:] A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 6, Warszawa 2023.

Ciupa G., *Commentary of confirmation to the judgement of the Voivodship Administrative Court in Łódź of 30 November 2021, Ref. No. I SA/Łd 699/21*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2023, nr 1.

Dyl M., Królikowski M. (red.), *Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, Warszawa 2021.

Gliniecki B., [w:] M. Bałwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023, art. 535.

Gniewek E., Machnikowski P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 11, Warszawa 2023.

Kapica W., *Art. 2 [Katalog instytucji obowiązanych; objaśnienie pojęć ustawowych]*, [w:] W. Kapica (red.), *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, Warszawa 2020.

Kiszka J., *Obrót walutami wirtualnymi – regulacja zasad i problemy opodatkowania*, „Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2022, nr 7.

Klimczyk Ł., Leciak M. (red.), *E-sport. Aspekty prawne*, Warszawa 2020.

- Michna M., *Bitcoin jako przedmiot stosunków cywilnoprawnych*, Warszawa 2018.
- Nowakowski M., Art. 2 [Instytucje obowiązane; definicje], [w:] M. Nowakowski (red.), *Przeciw-działanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Osajda K. (red. serii), Borysiak W. (red. tomu), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 31, Warszawa 2023.
- Osajda K. (red. serii), Dybiński J. (red. tomu), *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2022.
- Radwański Z., Olejniczak A., Grykiel J., *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2022.
- Radwański Z., Panowicz-Lipska J., *Zobowiązania – część szczegółowa*, Warszawa 2022.
- Srokosz W., *Obszary regulacji prawnej wymagające definicji kryptowaluty*, [w:] W. Rogowski (red.), *Regulacje finansowe FinTech – nowe instrumenty finansowe – resolution*, Warszawa 2017.
- Wnęk M., *Natura prawna kryptowaluty*, Warszawa 2023.
- Załucki M. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2023.

Źródła internetowe

- Aspekty prawno-podatkowe w Polsce, <https://bitcoin.org.pl/prawno-podatkowe-aspekty-kryptowalut/>, [dostęp 5.12.2023].
- Kryptowaluta, <https://www.infor.pl/slownik/biznes/6289545,kryptowaluta.html>, [dostęp 15.12.2023].
- Średni kurs bitcoina, <https://pl.investing.com/crypto/bitcoin/historical-data>, [dostęp 30.12.2023].

Selected issues of obligations related to virtual currencies – state *de lege lata* and *de lege ferenda*

Abstract

The purpose of this article is to present selected issues of obligations related to virtual currencies in the light of the regulations of the Polish Civil Code – the state *de lege lata* and *de lege ferenda*. In his considerations, the author analyzes three institutions, respectively Obligations – general part and Obligations – special part using the dogmatic-legal method of the Act of April 23, 1964. – Civil Code in light of the regulations of specific laws.

Starting his considerations with the definition of virtual currency. Following the Polish definition and the international standard, he concludes that the analysis will proceed on one track where possible, and on two tracks where the nature of the legal relationship requires it. In this case, on the one hand, aspects of Polish civil law will be analyzed from the perspective of the so-called cryptocurrencies (e.g., Bitcoin, Cardano, etc.), and on the other hand from the perspective of the so-called coins appearing, for example, in FIFA 23, while meeting the Polish definition of virtual currency.

The author considers the following institutions of private law in turn – the principle of freedom of contract, the performance of obligations in foreign currency, the principle of valorization, and contracts of sale, exchange and donation.

He concludes that the institutions of the Polish Civil Code need to be amended and modernized in light of technological developments.

Keywords

virtual currencies, donation, sale, exchange, valorization, freedom of contract